

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Meditatie

Het herstel van Petrus

Weid Mijn schapen.

Johannes 21: 15-17

Na de wondervolle paasdagen zijn de discipelen op het bevel van hun geliefde Meester wedergekeerd naar Galilea. Op het voorstel van Simon hebben zij hun oude handwerk weer opgenomen en na de wonderbare visvangst heeft Jezus hen met ledige handen en als uitgewerkte vissers aan het middagmaal genodigd. Ze mogen nu brood eten dat zij niet gekocht hebben en vissen die zij niet gevangen hebben.

De opstanding van Christus is er oorzaak van dat de van God geroepen knechten bij tijden mogen eten van dat goed, dat in een weg die tegen hun berekening ingaat, hun eigendom wordt. Deze maaltijd is een wonderlijke maaltijd voor Jezus' jongeren, maar in het bijzonder wel voor Simon Petrus. Een strikt persoonlijke ontmoeting zou voor hem het hoogtepunt zijn van deze maaltijd. De opgestane Paasvorst zal bevestigen dat Hij degene is Die door de vlakke velden rijdt. Zal Petrus straks met volle geloofsvrijmoedigheid kunnen preken, dat het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, reinigt van alle zonden, dan is het nodig dat Petrus openlijk in het ambt hersteld wordt. Had Jezus hem met Zijn liefdeblik in de zaal van Kajafas getroffen, thans zal het wonder van deze liefde Petrus tot driemaal toe tot de belijdenis brengen aangaande zijn liefde tot zijn Meester.

Na de maaltijd verbreekt Jezus de stilte en stelt Petrus de vraag: 'Simon, zoon van Jonas, hebt gij Mij liever dan

dezen?' Nee, deze vraag wordt niet uit onwetendheid gesteld, maar het is een vraag van beproeving, waarmee Christus tot in het diepste afdaalt van Petrus' hart. Hoe had Petrus zich verheven als het ging over zijn liefde tot Jezus. Zou Jezus er op één kunnen bouwen, dan was het op hem, maar zie, de zaal van Kajafas ligt thans kort achter hem. Deze pijn der liefde dringt dan ook tot in het diepst van zijn hart. Een korte prediking met een onuitsprekelijke inhoud bepaalt Petrus thans bij zijn afkomst en onreinheid. Hij was en bleef een zoon van Jonas, een zoon van Adam, en het gedurig bepaald worden bij zulk een afkomst bewaart de mens voor zelfverheffing. Simon, Jonas' zoon, zo vraagt Jezus, denkt ge thans nog in liefde uit te steken boven uw medebroeders? Hebt gij, die Mij driemaal verloochende, Mij liever dan dezen? Nee, zulk een vraag kan hij niet met 'ja' beantwoorden, maar zwijgen is ook onmogelijk. 'Ja Heere', zo zegt hij, 'Gij weet dat ik U liefheb'. Nee, hij zegt niet: 'Gij weet of ik U liefheb'. De liefde door Gods Geest in het hart uitgestort kan noch wil een ander geluid laten horen. 't Is waar, Petrus weet dat hij niet beantwoordt aan de volmaakte liefde die zijn Meester van hem eist en ook waardig is, vandaar dat hij ook een ander woord gebruikt voor 'liefhebben' dan Jezus, maar hij durft toch uit de diepte van zijn hart te zeggen, dat er maar één zaak is die zijn ziel inneemt en dat is de liefde tot Jezus.

Geliefden, de vraag mocht wel zijn hoe het daarmee bij ons staat. Zouden ook wij met Petrus kunnen en mogen zeggen: 'Ja Heere, Gij weet dat ik U liefheb'. Wanneer dat zo is, dan weet u ook wat het inhoudt om bitter te wenen over uw zonden. Liefdetranen en boetetranen vloeien uit hetzelfde oog en wellen uit een verbroken hart.

Na deze belijdenis spreekt Jezus tot hem: 'Weid mijn lammeren'. Petrus zal straks niet alleen de gemeente van Christus moeten vergaderen maar ook moeten bouwen. Zijn oog zal niet alleen over de schapen, maar ook over de lammeren moeten gaan. Die lammeren, waar hij zichzelf voorheen zo hoog boven verheven voelde, die zal hij straks, met de zaal van Kajafas op de achtergrond, niet moeten maar mogen leiden. Nee, dat zal hem dan niet zo zwaar vallen. En dan spreekt Jezus wederom tot Petrus: 'Simon, zoon van Jonas, hebt gij Mij lief?' Petrus wordt genoopt tot een nog ernstiger onderzoek aangaande zijn liefde, maar wordt ook geleid tot een diepere kennis van zijn zonden. Nee, Jezus vraagt nu niet: 'liever dan dezen, maar: 'hebt gij Mij lief?' Jezus vraagt ook niet: 'Hebt ge berouw, want ware

Inhoud	
Meditatie:	
Het herstel van Petrus	1
Een krom en verdraaid geslacht (1)	2
Bijbelstudies:	
Geloven en verwachten (2)	4
Commentaar: Zoenoffer	5
Zalf of zuurdeeg (2)	7
Boekennieuws	8
Kerknieuws	9
Berichten	10
Predikbeurten	11

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:

ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerkelijk nieuws en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131,
2985 SC Ridderkerk
tel. 0180-420865, fax 0180-423583

Administratie en betalingen van
abbonementen, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk aan:

De Saambinder - abonnementen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.
Postbankno. voor abonn. gelden: 64327.
email: kbgg@cbgg.nl

Alle **advertenties** aan:

Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.
email: saambinder-adv@kliksafe.nl

Advertenties € 0,50,- per mm.

Familieberichten

€ 0,40,- per mm.

Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen uiterlijk donderdag
in bezit van de administratie te zijn.

Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 9 uur.

Correspondentie-adres

Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling:

voor Nederland: € 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober)

voor het buitenland, per jaar:

Europa € 56,-

Canada \$ 98,-

Amerika \$ 85,-

De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en de ter recensie
aangeboden boeken.

liefde gaat altijd gepaard met berouw. We zouden misschien geneigd zijn om te zeggen: is deze tweede vraag niet overbodig? Jezus weet toch hoe het ligt in het hart van Petrus? Hij was zelfs degene die door Jezus meegenomen werd op de berg der verheerlijking, degene die Jezus in de hof van Gethsémané op een steenworp afstand mocht volgen. Och, geliefden, dit alles, hoe groot ook, maakt de proef aangaande hun liefde niet overbodig. We kunnen de talen der engelen en mensen spreken, zegt Paulus, en de liefde missen. Petrus antwoordt voor de tweede maal met dezelfde woorden en doet daarmee weer een beroep op Jezus' alwetendheid, waarop hij het antwoord ontvangt: 'Hoed Mijn schapen'. Niet alleen lammeren, maar ook schapen zullen aan zijn hoede worden toegetrouwd. Zijn herderschap zal ook bestaan in het scheren van de kudde, het wassen, weiden en legeren van de kudde.

En dan lezen wij dat Jezus voor de derde maal tot Petrus spreekt: 'Simon, Jonas' zoon, hebt gij Mij lief?' Thans gebruikt Jezus een minder diep woord voor liefhebben, n.l. met de betekenis waarmee Petrus reeds tot tweemaal toe de vraag van Jezus beantwoordde. Wanneer Petrus niet tot Jezus kan opklimmen aangaande het beantwoorden van zijn liefde tot Jezus, dan zal Jezus tot Simon Petrus afdalen. Nee, dat wil niet zeggen dat het Petrus nu makkelijker wordt gemaakt, de beproeving gaat steeds dieper. Geliefden, er wordt menigmaal zo makkelijk, maar ook vaak zo lichtzinnig en slordig gesproken over de liefde tot Jezus, alsof dit een vanzelfsheid is. Het 'God heb ik lief' zal echter nooit anders worden geleerd, dan in het geloven met het hart, dat wij van nature haters van God zijn en van onze naasten. Niemand, zo zegt de bruid, zal die liefde kunnen opwekken of wakker

maken totdat het Hem luste. Petrus wordt hier ontledigd van al het zijne. Voor de derde maal doorwondt de pijl van Jezus' liefdesboog zijn hart. Nee, nu ontmoeten wij hier geen rotsman in zichzelf, maar een verbroken schuldenaar. Gods Woord zegt ons: 'Petrus werd bedroefd.' Tranen van liefde en berouw lopen hem bij het stellen van deze vraag over de wangen. De rotsman is geheel verbrijzeld. Zijn gedachten gaan terug naar het woord van zijn geliefde Meester: 'Eer de haan tweemaal gekraaid zal hebben, zult gij Mij driemaal verloochend hebben'.

Maar zie, al heeft hij het dan lager laten liggen dan al de inwoners van de wereld en al zou hij dan nog vele malen moeten antwoorden op vragen die betrekking hebben op zijn liefde tot Jezus, hij zal toch steeds hetzelfde zeggen. Met een nog grotere drang zal hij een beroep doen op Gods alwetendheid: 'Heere', zo zegt hij, 'Gij weet alle dingen, Gij weet dat ik U liefheb'. Heere, zo zegt Petrus, hier hebt Gij mijn hart, kijk er maar in, Gij weet waar het mij om te doen is. O, wat een zalige plaats, wanneer Gods volk verwaardigd wordt, als een schuldenaar in zichzelf, het hart der liefde voor Jezus open te mogen leggen. Dan moge het enerzijds een hart vol zonde zijn, maar door Gods genade ook een hart vol liefde tot Hem, Die zij mogen liefhebben omdat Hij hen eerst heeft liefgehad. Hierna antwoordt Jezus: 'Weid Mijn schapen'. Hier zien wij hoe een afgezette ambtsdrager in zichzelf vanwege de onveranderlijke liefde Gods weer een herstelde ambtsdrager wordt. Dat de vrucht van Jezus' opstanding op zulk een wijze in ons aller leven eens openbaar mocht komen. Om nu van geestelijke bankroeters tot erfgenamen van het rijk Gods gemaakt te worden.

Barendrecht,

ds. J. Mijnders

Een krom en verdraaid geslacht

(1)

In een aantal artikelen willen we aandacht besteden aan de verschillende Herodessen, die in de Schrift voorkomen. Bij elke aflevering zal een beknopt overzicht van het geslacht Herodes

worden afgedrukt, omdat de lezer anders misschien al spoedig van de bomen het bos niet meer zou kunnen zien. Het overzicht is ontleend aan het boek van I. Snoek, Leerboek voor de heilige geschiedenis. De belangstellen-

de lezer kan elders nog uitvoeriger overzichten vinden, bijvoorbeeld in de uitgave van Flavius Josephus' *Oude Geschiedenis van de Joden, deel III, Ambo/Amsterdam 1998*. De bedoeling van de artikelen is, de verschillende personen die de naam Herodes hebben gedragen, wat helderder in beeld te krijgen. Ze worden namelijk nogal eens door elkaar gehaald – en dat komt het verstaan van Gods Woord niet ten goede.

Waar komt Herodes vandaan?

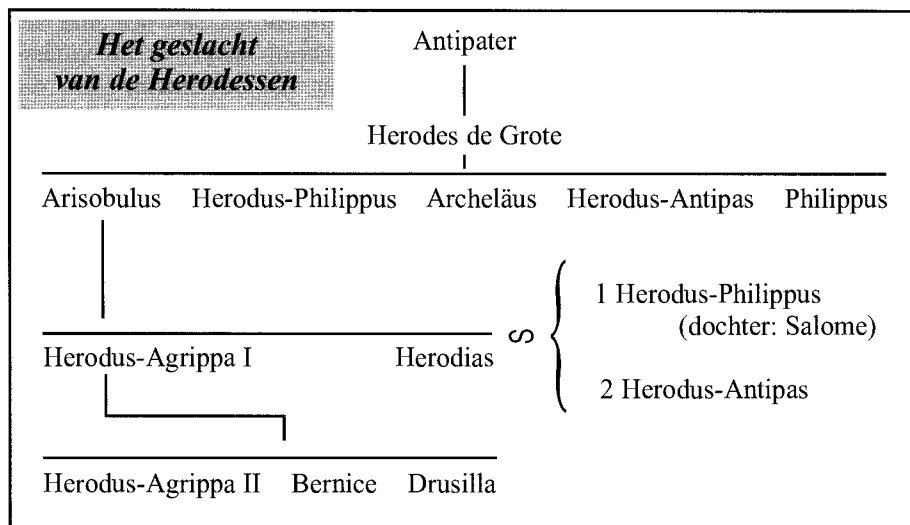
De meesten van ons zijn van jongs af aan vertrouwd met de Bijbel. Dat is een groot voorrecht – en het wordt een zeldzaam verschijnsel. Toch kan ons vertrouwd zijn met Gods Woord ook gevaren met zich meebrengen. De klanken van de Schrift kunnen zó bekend voor ons zijn geworden, dat wij opvallende en ongewone dingen niet meer lezen of horen. Een voorbeeld: slaan we het Nieuwe Testament op, dan stuiten we al heel spoedig – in Mattheüs 2 – op een koning: Herodes. Maar wie vraagt zich nog af: waar komt die Herodes nu toch vandaan? Was hij soms een nazaat van David? Nee – dat was hij niet. Was hij dan een Romein? Nee, ook dat niet. Hij was een Idumeeër – een Edomiet. Een verre nazaat van Ezau dus! Maar hoe kan zo'n man nu toch koning over Israël zijn geworden?

Zulke dingen komen vaker voor. We zijn zo vertrouwd geraakt aan het feit dat er een koning Herodes bestond ten tijde van de geboorte van de Heere Jezus, dat weinigen zich meer afvragen wat zo'n man nu toch als koning in Jeruzalem deed. Dat is de reden waarom we wat dieper willen ingaan op deze man – en op zijn geslacht! Want van zijn nageslacht hebben heel wat figuren in het Nieuwe Testament een meer of minder belangrijke rol gespeeld.

Herodes' vader

Bij beantwoorden van de vraag waar zo plotseling de figuur van koning Herodes in het Nieuwe Testament vandaan komt, moeten we iets vertellen over zijn vader, de Edomiet *Antipater*. Belangrijk is het in de eerste plaats te weten dat de Edomieten waren overgegaan tot het Joodse geloof. Vrijwillig was dat niet gegaan: Johannes Hyrkanus, één van de telgen van het vorstenhuis van de Makkabeeën, had hen onderworpen en hen gedwongen zich te laten besnijden.

Antipater was aanvankelijk adviseur

van het vorstenhuis van de Hasmoneeën – zo werden de nazaten van de Makkabeeën genoemd. Maar hij kreeg langzaam maar steeds meer macht. Inmiddels waren in het jaar 63 voor Christus de Romeinen op het toneel verschenen. En waar de Romeinen kwamen, gingen ze niet zomaar weer weg! De veldheer Pompeius lijfde Judea in bij de grote Romeinse provincie Syrië. Antipater wist het heel handig te spelen. In Rome waren nogal wat spanningen in die tijd en wisselingen van de macht. De sluwe Edomiet wist steeds de goede kant te kiezen. Zo redde hij in het jaar 47 niemand minder dan de beroemde Julius Caesar het leven, toen deze in de Egyptische stad Alexandrië in een hachelijke situatie terecht was gekomen. De Romeinen wisten zulke dingen te waarderen en te belonen. Dus maakte Julius Caesar zijn redder Antipater procurator over Judea. Omdat Antipater met Joodse troepen Caesar te hulp was gekomen, werd ook het Joodse volk door de Romeinen met verschillende gunsten bedeeld. Het is waarlijk geen wonder dat, toen Caesar in het jaar 44 werd vermoord, het juist de Joden waren die rouw over hem bedreven. De Romein had inderdaad veel voor hen gedaan. Zo kregen de Joden bijvoorbeeld binnen hun synagogen hun eigen rechtspraak en ontvingen zij veel vrijheid om hun godsdienst uit te oefenen. Hier treft ons hoe Gods voorzienigheid boven dit alles heeft gestaan: de voorrechten die Caesar aan de Joden schonk, hebben een eeuw later veel betekend voor de verbreiding van het Evangelie.

Antipater, door de Romeinen tot procurator benoemd, benoemde zijn twee zonen tot militaire gouverneurs. Die zonen waren Phasaël, die gouverneur werd over Judea en... Herodes! Deze

Herodes werd gouverneur over Galilea. Hiermee is dus al een stukje van de sluier opgelicht en verklaard waarom een Edomiet koning van de Joden kon zijn. Alleen... Antipater was dan wel procurator geworden en zijn zonen militaire gouverneurs – koningen waren zij niet! Die titel werd pas later toegekend aan Herodes. Hiermee zijn we bij de eerste man aangekomen die in het Nieuwe Testament onder die naam bekend is geworden. Hij was de eerste Herodes... maar niet de enige. Er zijn er meer geweest met die naam.

Hoeveel Herodessen zijn er geweest?

Op de vraag *hoeveel* mannen er zijn geweest die zo rond het begin van onze jaartelling de naam Herodes hebben gedragen, moet het antwoord luiden: heel wat. We beperken ons nu maar tot de verschillende Herodessen die in de Bijbel voorkomen. Dat zijn er in elk geval al drie: Herodes de Grote, Herodes Antipas en Herodes Agrippa I. Zo onderscheiden wij hen – gemakshalve. Maar de Bijbel spreekt in alle gevallen eenvoudig over Herodes. Het is dus wel zaak, goed op te letten welke Herodes Gods Woord in elk bijzonder geval bedoelt. Bovendien zijn er behalve de drie genoemden nog minstens drie anderen die de naam Herodes hebben gedragen, maar die in de Bijbel onder een andere naam voorkomen. We komen daar nog wel op terug.

Herodes de Grote...

We zagen dat de Edomiet Antipater zijn zoon Herodes tot gouverneur van Galilea benoemde. Deze Herodes was toen 25 jaar oud. Vier jaar later werd Antipater door vergiftiging om het leven gebracht. Zes jaren van rumoerige en verwarde verwickelingen volgden. De laatste koning uit het vorsten-

huis van de Makkabeeën, een zekere Antigonus, probeerde zich van de macht in het heilige land meester te maken en Herodes en diens broer Phasaël te verdrijven. Tenslotte grepen de Romeinen opnieuw in. Ze benoemden in het jaar 37 voor Christus gouverneur Herodes tot koning.

Nu weten we dus, waarom in Mattheüs 2 geproken wordt over *de koning Herodes*. Hij dankte zijn titel aan Rome, aan wie zijn vader ook al zoveel te danken had gehad. Deze Herodes is bekend geworden onder de naam Herodes de Grote. Die toevoeging ziet bepaald niet op zijn zedelijk peil of op de integriteit van zijn karakter. Inte-

gendeel. Hij zal tot aan het eind der eeuwen bekend staan als de kindermoordenaar van Bethlehem. Maar die slachting was niet zijn enige wandaad. De Romeinse keizer Augustus, die toch wel wat gewend was op het gebied van bloedvergieten, heeft eens de uitspraak gedaan dat hij liever Herodes' varken zou willen zijn dan zijn zoon... In een volgend artikel hopen we wat dieper op de persoon en op de daden van deze man in te gaan.

(wordt vervolgd)

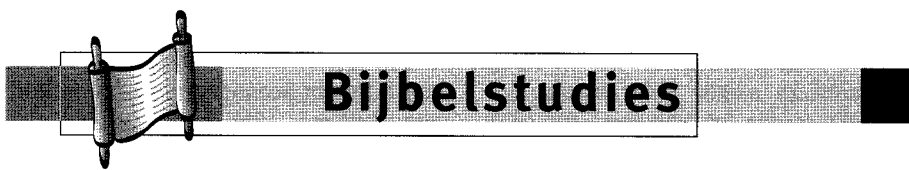
Capelle aan den IJssel,
ds. A. Moerkerken

geweest in het geloof, gevende God de eer; en ten volle verzekerd zijnde, dat hetgeen beloofd was, Hij ook machtig was te doen. Daarom is het hem ook tot rechtvaardigheid gerekend." De Heere rekende dat voor gerechtigheid. Wie zó gelooft, zoals Abram geloofde, die wordt door de Heere gezet in de rechte verhouding tot Hem.

Zit er, als men er zo over spreekt, dan geen verdienste in het geloof? Wordt ik dan niet rechtvaardig voor God op grond van mijn geloven? Is het dan zo, dat ik eerst moet geloven en dat de Heere daarna Zijn stempel erop zet? Nee, verre van daar! Het is *enkel en alleen genade*, vrije genade, dat de Heere dat geloof tot gerechtigheid rekent. Het is enkel en alleen Zijn vrije en Goddelijke beschikking. Het is ook niet zo, dat de Heere het geloof tot gerechtigheid rekent, omdat het een volkomen geloof is. Het Avondmaalsformulier stelt met nadruk dat wij geen volkomen geloof hebben. Is dat ook niet altijd weer de strijd van Gods kinderen? Moeten zij niet zeggen met de vader van de maanzieke knaap: ik geloof, maar kom mijn ongelovigheid te hulp? Is er ook niet het zwakke geloof, het kleingeloof? Zijn er ook niet bekommerde harten, die het wel-verzekerde geloof missen? Ach, Abram had ook geen volkomen geloof. Juist in het tweede vers van dit hoofdstuk lezen we hoe hij geworsteld heeft met het ongelooft. In het volgende hoofdstuk lezen we hoe hij in ongelooft Hagar ter vrouw nam om de Heere een handje te helpen in de vervulling van de belofte. Het is zo waar, wat het Avondmaalsformulier zegt, "dat wij geen volkomen geloof hebben, dat wij ons ook met zulke ijver om God te dienen niet begeven, als wij schuldig zijn; maar dagelijks met de zwakheid van ons geloof, en de boze lusten van ons vlees te strijden hebben." De Heere zegt dan ook niet dat het geloof van Zijn kinderen volkomen is, maar Hij zegt wel dat Zijn toerekening volkomen is. De Heere rekent het geloof tot gerechtigheid. De kerk moet leven van Gods toerekening uit enkel genade. Hier valt dus niets in de mens te roemen, maar enkel in de vrije genade Gods.

Niets uit ons, alles uit Hem

In dit schriftgedeelte schittert dan ook niet de naam van Abram, maar wel de Naam van Christus. Het is niet op grond van mijn werken en mijn geloven, maar alleen op grond van het

Geloven en verwachten

Genesis 15:6-8

(2)

Toegerekende gerechtigheid

"En hij geloofde in de HEERE; en Hij rekende het hem tot gerechtigheid" (vers 6). Wat een wonderlijk woord in het begin van het Oude Testament. In dit woord klopt het hart van het Evangelie. Het is de eerste tekst in de Bijbel die zo duidelijk spreekt van de rechtvaardiging door het geloof door de toegerekende gerechtigheid Gods. Het woord toerekenen dat hier gebruikt wordt, betekent letterlijk toedenken, het ervoor houden. God dacht in Zichzelf Abram de gerechtigheid toe die hij van zichzelf niet had. De kanttekeningen merken hierbij op: "Dat is, God heeft uit loutere genade hem, die geen gerechtigheid had in zichzelf om voor Zijn gericht te bestaan, voor rechtvaardig geacht door het geloof aan Zijn belofte en de beloofden Middelaar." De Heere rekende hem dus gerechtigheid toe. Welke gerechtigheid? In het woord gerechtigheid zit het woordje recht. Gerechtigheid, dat heeft de betekenis van een *rechte verhouding tot God*. Wordt dat niet het uitzien van het hart dat de Heere vreest? Hoe kom ik ooit in die rechte verhouding tot God? Hoe zal het ooit in orde komen, recht komen, tussen de heilige God en mij,

de schuldige zondaar? Hoe? Door uw werken?

Bedenk dat de Heere alleen maar tevreden is en tevreden kan zijn met het volmaakte. Hebt u dat volmaakte? Zijn uw werken volmaakt? Weet u, wat ik ga leren op de school der ontdekking? Dat mijn werken onvolkomen en met zonde bevekt zijn. Door de werken der Wet zal geen vlees voor God gerechtvaardigd worden. Hoe zal een zondaar dan rechtvaardig zijn voor God? Het was de ontdekking van de Reformatie, dat een mens gerechtvaardigd wordt door het geloof, dat zich op Christus leert verlaten.

Door het geloof

Abram mocht zich hier door het geloof op de Heere verlaten. Hij geloofde in de Heere en de Heere rekende het hem tot gerechtigheid. Abram mocht zich hier door het geloof onvoorwaardelijk aan de Heere toevertrouwen. De kanttekeningen wijzen in dit verband op Romeinen 4. Daar wordt Genesis 15:6 aangehaald door de apostel Paulus om duidelijk te maken dat de goddeloze door het geloof gerechtvaardigd wordt. In dat hoofdstuk zegt Paulus in de versen 20 – 22 het volgende: "En heeft aan de belofte Gods niet getwijfeld door ongelooft; maar is gesterkt

werk van Christus. Daarin heeft de Heere alles gevonden. Daarin is Gods heilig recht, dat de zondaar verdoemen moet, genoeg gedaan, daarin is de hitte van Gods gramschap geblust, daarin is de weg gebaad naar de troon der genade en de verzoening met God. Alleen op grond van de verdiensten van Christus rekent de Heere het geloof tot gerechtigheid. Dat is het wonderlijke heilgeheim van het zalig worden uit vrije genade om Christus' wil. Maar het is een levensles om het te leren. Wanneer zullen Gods kinderen het toch eens afleren om verdienste te zoeken in hun eigen werken? Wanneer zullen ze het eens afleren om verdienste te zoeken in hun geloven? We zijn altijd maar weer bezig het net aan de verkeerde kant uit te werpen. Dan werpen we het net uit in de troebele wateren van onze verdiensten en waardigheden, in plaats van het uit te werpen in de heldere wateren van vrije genade. Wanneer we het willen zoeken in onszelf, in onze waardigheden en verdiensten, dan zijn we op een doodlopende weg. Wat is het nodig om daar te worden afgebracht, voor het eerst en steeds weer opnieuw, want het werkelijke zondaarsbestaan moet worden meegedragen tot de laatste snik en dat zoekt het altijd weer bij de werken.

Maar het zaligmakende geloof leert leven, niet bij wat van ons is en wat in ons is, maar bij wat God geeft uit genade. Het geloof leert dat bij ons alles radicaal verloren is, maar dat alles buiten ons ligt bij God in Christus.

Wat is geloven? Niet anders dan de dood overhouden in onszelf, maar vluchten tot Christus, leunen op Christus, zinken op Christus met heel onze nood en dood, zo ellendig en verloren als we zijn in onszelf. Dat is de levensles op de school der genade, waarin Gods kinderen nooit uitgeleerd raken. Het komt altijd weer aan op het zaligmakende geloof. "En hij geloofde in de HEERE; en Hij rekende het hem tot gerechtigheid." De Heere had tot Abram gezegd: "Ik ben u een Schild, uw Loon zeer groot." In die woorden schittert de komende Christus. De Heere had Abram beloofd dat zijn zaad zou zijn als de sterren van de hemel. Ook in die belofte schittert de komende Christus. Daar mocht Abram zich aan toevertrouwen door het geloof. Wonderlijk heilgeheim! Zo komt een verloren mens in de rechte verhouding tot God.

(wordt vervolgd)

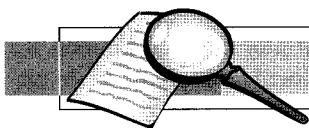
Zeist,

ds. J.J. van Ekeveld

de Zoon van God mens geworden was om door Zijn lijden en sterven aan de boze een losgeld te kunnen betalen. Anselmus was het met die gedachte niet eens. Niet aan de duivel, maar aan God Zelf, Die als de hoogste Majesteit door de zonde was beledigd, moest satisfactie (voldoening) worden gedaan. Deze genoegdoening moest werkelijk afdoende zijn, van oneindige waarde. De mens moest ten volle met de hoge en heilige God in het reine komen. Maar geen mens was uit zichzelf in staat aan de eis van de volmaaktheid te voldoen en ook nog anderen te helpen. Daarom moest wel de Zoon van God ingrijpen om door Zijn verdiensten het gevallen mensdom te redden. Vrijwillig nam Hij onze plaats in, vrijwillig droeg Hij onze plaats in, vrijwillig droeg Hij de straf die wij hadden verdiend. En nu vergeeft de hoge God, zonder aan de eisen van Zijn recht tekort te doen, aan zondaren hun schuld om Jezus' wil. Anselmus wil Jood en heiden door de kracht van de redenering overtuigen van de noodzakelijkheid van de voldoening. Als scholasticus ontkwam Anselmus niet aan de zucht tot redeneren, die in die tijd de belangrijkste methode van wetenschapsbeoefening lijkt te zijn. Hij had eenvoudig de Schrift na kunnen spreken.

Thomas van Aquino

Ook Thomas van Aquino (overleden 1274) heeft zich met de leer van satisfactie bezig gehouden. De theologie van Thomas is de standaardtheologie van de Roomse Kerk geworden. Hij heeft een aantal correcties aangepast op het werk van Anselmus. De menswording van de Zoon van God was volgens hem niet noodzakelijk, maar gepast. Het is gepast, omdat het voorzeggd is in het Oude Testament. Thomas brengt ook het element van de liefde in de leer van de genoegdoening door het offer van Christus. Zonde kan slechts door de liefde overwonnen worden. Ook heeft deze middeleeuwse denker gesteld dat de genoegdoening alleen niet voldoende is, daar hoort ook de opstanding van Christus bij. Hoewel er waardevolle elementen in de gedachten van Thomas van Aquino zitten, is hij in zijn genadeleer afgeweken van de Schrift. De voldoening is door Christus aangebracht, maar wat Christus heeft aangebracht ontvangt de mens uit handen van de Kerk door middel van de sacramenten. Zo

Commentaar

Zoenoffer

"Niet alleen bij vrijzinnigen, ook bij bijbelgetrouwe christenen raakt het verzoenend lijden en sterven van de Heere Jezus steeds meer op de achtergrond", zo was te lezen in het *Reformatorisch Dagblad* van 15 april 2006. Daar schrik je toch wel even van. Zelfs bij bijbelgetrouwe christenen vindt de gedachte ingang dat het plaatsbekledend lijden en sterven van Christus niet bijbels is. Zijn zij die zo denken over de leer van verzoening door voldoening, echter nog wel bijbelgetrouw te noemen? Dat kan toch eigenlijk niet? De Bijbel spreekt op vele plaatsen over de offerdood van Christus. Zij die dit enige offer tot

verzoening van de zonden loochenen zijn niet bijbelgetrouw, maar stekeblind in het lezen van de Bijbel.

Anselmus

Anselmus van Canterbury (1033-1109) heeft in zijn boek *Cur Deus Homo* (Waarom werd God mens) geprobeerd door logisch te redeneren de noodzaak van het plaatsbekledend lijden en sterven van Christus aan te tonen. Zelfs buiten de duidelijke schriftgegevens om. Anselmus richtte zich tegen de gedachte van sommige kerkvaders dat Adam en Eva zich door het eten van de verboden vrucht aan de duivel hadden verkocht en dat

spreekt de Heidelbergse er niet over. Bovendien was bij Thomas niet alleen het lijden van Christus, maar ook van de andere heiligen tot voordeel van ons heil. Ursinus en Olevianus hebben dat in Zondag 11 radicaal afgewezen: zij geloven niet in de enige Zaligmaker Jezus, die hun zaligheid en welvaart bij de heiligen, bij zichzelf, of ergens elders zoeken.

Heidelbergse

Toch valt niet te ontkennen dat in de Heidelbergse Catechismus, in de Zondagen 5 en 6 iets van de rede-neertrant van Anselmus terugkomt. Daar toch wordt gesteld dat wij naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straf verdiend hebben. En op de vraag hoe we daarvan verlost kunnen worden en wederom tot genade kunnen komen, volgt het antwoord: God wil dat aan Zijn gerechtigheid genoeg geschiede. Alle mogelijkheden voor de mens om zelf de schuld te betalen of die door een ander te laten betalen worden afgesneden. Zo komt de Heidelbergse bij de enige Middelaar, Die waarachtig God en tegelijk waarachtig en rechtvaardig mens moet zijn.

Het heilig Evangelie

Het grote verschil met Anselmus van Canterbury en met Thomas van Aquino is echter dat de Heidelbergse Catechismus deze waarheid niet baseert op menselijke redeneringen of Aristotelische wijsbegeerte, waarvan de middeleeuwse theologen zich bedienden, maar dat zij dat funderen in het Woord. In vraag 19 lezen we: Waaruit weet gij dat? Het antwoord is niet: Uit de menselijke rede, maar: Uit het heilig Evangelie. Deze schriftuurlijke en tegelijk bevindelijke weergave van de leer van de genoegdoening door Christus ligt in het verlengde van wat de reformatoren over dit belangrijke stuk van de geloofsleer hebben gezegd. We zullen daarop nu niet verder ingaan. Slechts een enkel citaat van Calvijn: "Wat betreft de voldoening, de Heilige Schrift geeft alleen aan Jezus Christus de eer dat Hij alleen de zonden uitwist, dat de straf die ons de vrede aanbrengt, op Hem was, dat wij alleen in Zijn Naam de vergeving der zonden kunnen verkrijgen. Wat ons betreft, verklaart de heilige Paulus dat de gelukzaligheid die daarin bestaat dat God ons onze zonden niet toerekent, om niet en zonder enige verdienste onzerzijds aan ons

voltrokken wordt."

Het formulier voor het Heilig Avondmaal spreekt over het plaatsbekledend lijden en sterven van Christus op zo'n tere en indringende wijze, dat het mij altijd weer ontroert als ik lees: "dat wij ganselijk in onze harten vertrouwen, dat onze Heere Jezus Christus (...) van de Vader in deze wereld gezonden is, ons vlees en bloed heeft aangenomen, de toorn Gods (onder welke wij eeuwig hadden moeten ver-zinken) van het begin Zijner menswording tot het einde Zijns levens op de aarde voor ons gedragen en alle gehoorzaamheid en gerechtigheid der goddelijke wet voor ons vervuld heeft..."

Troost

Zij, die beweren dat het spreken over verzoening door voldoening op z'n slechtst een rechtvaardiging van geweld biedt en bovendien het individueel gebruik van geweld zou hebben aangemoedigd, beroven de Kerk van de enige troost in leven en in sterven, als ze dat zouden kunnen. Maar gelukkig kunnen zij dat niet. Wij hebben het profetisch Woord, dat zeer vast is. De leer van de satisfactie is voluit schriftuurlijk. Het is het hart van de gereformeerde belijdenis. In artikel 21 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis belijdt de Kerk haar geloof in de voldoening van Christus, de enige Hogepriester. Daarom heeft Paulus niet anders willen weten dan Christus en Dien gekruisigd. Daarom belijdt de levende Kerk: "Wij achten alle dingen voor drek, om de uitnemendheid der kennis van onze Heere Jezus Christus; wij vinden allerlei vertroosting in Zijn wonden en hebben niet van node enig ander middel te zoeken of uit te denken om ons met God te verzoenen, dan alleen deze enige offerande, eenmaal geschiedt, door welke de gelovigen in eeuwigheid volmaakt worden, Hebr. 10:14."

Onverdraaglijk

Als een gereformeerde theoloog het een onverdraaglijke gedachte vindt dat iemand anders voor hem de dood inging, dan is die theoloog niet meer gereformeerd. Naar mijn gedachte is hij dan zelfs geen theoloog (iemand die zich bezig houdt met de weten-

schap over God) meer. Christus kwam in het vlees om zondaren te verlossen. Hij daalde neer uit de hemel om Zijn Kerk een plaats te geven in Zijn Koninkrijk. Paulus schrijft in 2 Korinthe 8:9: "Want gij weet de genade van onze Heere Jezus Christus, dat Hij om uwentwil is arm geworden, daar Hij rijk was, opdat gij door Zijn armoede zoudt rijk worden." Hij werd geboren uit een maagd, opdat wij uit God geboren zouden kunnen worden. Hij heeft ons vlees aangenomen, opdat Hij ons Zijn Geest zou kunnen geven. Hij is uit de hemel gekomen, opdat Hij zondaren naar de hemel zou kunnen brengen. "Want zodanig een Hogepriester betaamde ons, heilig, onnozelen, onbesmet, afgescheiden van de zondaren en hoger dan de hemelen geworden" (Hebr. 7:26). Christus heeft met één offerande volmaakt degenen die geheiligd worden. U zult ongetwijfeld nog veel meer schriftplaatsen kunnen aanwijzen waarin over het verzoenend lijden en sterven van Christus gesproken wordt, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament. Bijbelgetrouwe christenen weten dat het ontkennen van het leerstuk van de verzoening door voldoening het hart van de Kerk raakt. Daarin onderscheidt zich het christendom van andere godsdiensten. Snijd het kruis uit de Bijbel, dan is Jezus geen Zaligmaker meer, de Bijbel Gods Woord niet meer en kunnen we de gereformeerde belijdenis in de uitverkoop doen.

Blijft echter de vraag of het verzoenend lijden en sterven van Christus voor ons betekenis heeft gekregen. De moordenaar aan het kruis verstond er iets van: "Wij toch rechtvaardiglijk, want wij ontvangen straf, waardig hetgeen wij gedaan hebben, maar Deze heeft niets onbehoorlijks gedaan." Alleen omdat Christus het heeft uitgeroepen: Het is volbracht, mocht deze kruiseling het horen: "Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn." Voor een bijbelgetrouw christen is het onbegrijpelijk en onverdraaglijk als dit gelochend wordt.

Capelle aan den IJssel,

ds. W. Silfhout

Zalf of zuurdeeg

De Ledeboerianen en de schoolstrijd

(2)

Ds. Ledeboer schreef een voorrede in het boekje *Iets over Vrijheid en Scholen* (1846) van de Hasseltse diaken K. Smit. Deze sprak daarin zijn afkeuring uit over het bezoeken van openbare scholen. In een volgend geschrift, vijftien jaar later, deed Smit een dringende oproep tot de oprichting van vrije christelijke scholen. Dat was echter niet gemakkelijk te verwezenlijken. De versterking van het huisonderwijs in Benthuizen, waarvan in het begin van deze artikelenserie een voorbeeld werd aangehaald, laat zien dat de overheid de Afscheidenen soms (het verschil van plaats tot plaats) op onderwijsgebied net zo hard tegenwerkte als op kerkelijk terrein.

Burgemeester op speurtocht

In Benthuizen was het onderwijs-aanhuys al snel gestart nadat het tot een breuk kwam tussen ds. Ledeboer en de Nederlandse Hervormde Kerk. Dat de plaatselijke schoolmeester, P. den Boumeester, een van zijn grootste tegenstanders was, zal daarbij een rol gespeeld hebben. In 1841 gaf T. van der Knijff les aan de kinderen van Ledeboers gemeente. Daarvoor werd hij aangeklaagd door de dorpsonderwijzer. „Een dertigtal kinderen heb ik door deze razernij verloren,” klaagde Den Boumeester in een brief aan de minister van Binnenlandse Zaken.

Burgemeester W. van Galen schreef aan de gouverneur van Zuid-Holland „dat sedert L.G.C. Ledeboer als Predikant is afgezet, hij de school alhier de naam geeft van ‘Heidensche’, en dien volgens aan al zijn aanhangers verbiedt om hun kinderen ter schole te zenden, waarvoor een zijner aanhangers Teunis van der Knijff alhier als onderwijzer is opgetreden, welke persoon ik met mijn assessoren (=wethouders) en veldwachter op verschillende tijden heb opgespoord, doch (we hebben onszelf) niet kunnen overtuigen, dat hij werkelijk onderwijs gaf, daar ik hem altijd vond lezende in een godsdienstig boek met drie of vier kinderen, waarop ik besloot om hem enige tijd stil te laten, hem tevens in het oog

houdende, bij wie hij zogenaamd onderwijs gaf, alzo ik wel vermoedde dat hij er zich op zou verhoovaardigen, hetgeen ook merkkelijk het geval is geweest, daar ik hem vond bij Arie van der Giessen, Bouwman (=boer) in de gemeente Zegwaart (daar was Van Galen ook burgemeester, LV), met dertien kinderen bezig zijnde met het onderwijs in de spel, lees, schrijf en rekenkunst, waarvan ik U Hoog Edelgestr. procesverbaal heb ingezonden, alsmede aan de heer officier bij de Rechtbank onder toezending van de door mij in beslag genomen Schoolbehoefden, en aan de Heer Schoolopziener te 's Gravenhage, alsook aan de Heer Schoolopziener te Leiden, waarvan het gevolg is geweest, dat hij in de boeten is verwezen, doch of hij dezelve heeft betaald, is te betwijfelen.”

Tegenwerking

Het huisonderwijs was tegen de wet, waarschuwde burgemeester Van Galen. Hij las Van der Knijff de wettelijke bepaling voor, maar de illegale meester, „zich daaraan niet bekreunende,” ging gewoon door met zijn lessen. In de volgende twee jaar werd het onderwijs driemaal door een ander gemeentelid overgenomen. Twee van hen kwamen in de gevangenis terecht. Dat maakte waarschijnlijk in oktober 1843 een eind aan het huisonderwijs.

In 1848 kwam er een nieuwe grondwet. Die bepaalde dat het geven van onderwijs vrij was. Dat stond wel mooi op papier, maar ook daarna ondervonden de vrije scholen veel tegenwerking. Het zorgde voor scherpe tegenstellingen tussen de politieke groeperingen. De afgevaardigden van de Ledeboeriaanse gemeenten die in oktober 1853 in Bruinisse bijeenkwamen, spraken uit dat „het onderwijs der kinderen op de algemene scholen schadelijk” was, zodat het ontraden moest worden. Maar eigen scholen stichten? Dat was ook moeilijk.

De koning tekent niet

Aanvankelijk drong minister Thorbecke er bij de plaatselijke en provin-

ciale overheden op aan soepel om te gaan met het goedkeuren van bijzondere scholen. Tussen 1 januari 1850 en 1 oktober 1852 werden er dan ook 160 van deze autorisaties verleend. Het klimaat voor het bijzonder onderwijs werd echter weer ongunstiger. In 1855 kwam er een nieuw voorstel voor een onderwijswet. Daarin werd de openbare volksschool nog verder geliberaliseerd. Een groot aantal bezwaren werd tegen dit voorstel ingediend. De Tweede Kamer legde die terzijde, maar koning Willem III bleek niet ongevoelig voor de protesten. Hij verklaarde een dergelijke wet niet te zullen ondertekenen als deze zou worden aangenomen.

Daarop stapte het kabinet op. Er kwam een nieuwe regering, die in 1857 onder leiding van minister Van der Brugghen een nieuwe wet ontwierp. De inhoud daarvan stelde de voorstanders van gereformeerd onderwijs echter diep teleur. De openbare school bleef een onderwijsinstelling zonder leerstellig christendom. Groen van Prinsterer was over dit voorstel en over de houding van Van der Brugghen zo terneergeslagen, dat hij na de aanvaarding van de wet onmiddellijk ontslag nam als lid van de Tweede Kamer. Groen laakte de „terzijdestelling van Bijbel en Volkshistorie.” In zijn ogen was de openbare school een godsdienstloze school geworden. Zijn oorspronkelijke ideaal, christelijk onderwijs aan alle kinderen, bleek niet haalbaar.

De wet van 1857 gaf wel vrijheid om christelijke scholen te stichten. Die werden daarna dan ook in groten getale geopend. Bij de oprichting van de Vereeniging voor Christelijk-nationaal Schoolonderwijs in 1860 hield Groen van Prinsterer een rede over *Het voor Christelijk-nationaal schoolonderwijs niet ongunstig vooruitzicht*. Er bleef echter een groot bezwaar bestaan: de bijzondere scholen kregen doorgaans geen subsidie. De ouders moesten de scholen zelf betalen. Ondertussen waren ze ook verplicht hun belasting af te dragen voor het openbaar onderwijs waarvan ze geen gebruik maakten. Het was soms een onmogelijke opgave.

Christelijke staatsschool

Tweemaal kwam er een schoolmeester in Benthuizen wonen die er ouderling in de Ledeboeriaanse Gereformeerde Gemeente werd: J. van Noort (1856-1859) en H.H. Dieperink Langereis (1873-1875). Van Noort was ontslagen

als hoofd van de openbare school in Honswijk, omdat hij weigerde te stoppen met het geven van godsdienstlessen. Wellicht gaf hij in Benthuizen huisonderwijs.

De gemeente van ds. P. van Dijke in Sint-Philipsland had vanaf 1860 een eigen "School Locaal." Door de groei en bloei van deze school begon de openbare school echter te kwijnen. Dat leidde tot een fusie per 1 januari 1862. Daardoor ontstond een unieke situatie: een christelijke staatschool, waarvan de leerlingen later ook niet hoefden te voldoen aan de vaccinatieplicht. Het was het oude ideaal, dat helaas vrijwel nergens verwezenlijkt kon worden: een openbare school met een gereformeerd karakter.

De school moet dicht

In 1865 ontstond een droeve splitsing in het kerkverband dat rond ds. Ledeboer was ontstaan. De Ledeboerianen waren nu verdeeld in volgelingen van ds. P. van Dijke (Dijkianen) en van ds. D. Bakker uit 's-Gravenpolder (Bakkerianen). Beide groepen besteedden aandacht aan het onderwijs. Bij de Bakkerianen viel in mei 1866 het besluit aspirant-onderwijzers tijdens hun opleiding zonodig financieel te ondersteunen. Ambtsdragers die hun kinderen naar een openbare school stuurden, werden „strafschuldig” verklaard. In Terneuzen en Nieuw-

Beijerland was er een eigen school. Er was ook sprake van een meester Th. van Hemert, ouderling in Poederoyen. In 1868 openden de Bakkerianen in 's-Gravenpolder een school, met C.W. Smit (bekend geworden als vertaler van Engelse theologische boeken) als onderwijzer. Tot de leerlingen behoorde de latere ds. L. Boone.

In 1872 vaardigde de overheid echter de Wet op besmettelijke ziekten uit. Daarin stond dat kinderen ingeënt moesten zijn tegen koepokken; anders mochten ze niet naar school. Tot 1928 bleef het "pokkenbriefje" verplicht. Omdat de Bakkerianen principiële bezwaren tegen vaccinatie hadden, werd de school in 's-Gravenpolder op 1 mei 1873 gesloten. De meester kreeg een proces-verbaal en vijf gulden boete. Hij gaf daarna les in de consistoriekamer, maar dat mocht ook niet van de schoolopziener. Voortaan moest Smit zich beperken tot huisonderwijs. Het gemeentebestuur van 's-Gravenpolder schreef aan Gedeputeerde Staten van Zeeland over de Bakkerianen: „Zij hebben een eigen onderwijzer, de heer Smit, die van 's morgens tot 's avonds van het ene gedeelte van 's-Gravenpolder naar het andere wandelt om de 51 kinderen der afgescheidenen bij beurten les te geven.”

(wordt vervolgd)

Scherpenzeel,

L. Vogelaar

de wereld – en op al onze zondige genietingen erin – moeten wij met een heilige onverschilligheid en minachting neerzien. Wij moeten haar niet langer als ons vaderland beschouwen of als ons thuis, maar als een herberg en er dus los van zijn, er boven leven en er gewillig van scheiden”. Een man van de barricaden was Henry niet. Hij was meer geestelijk dan polemisch gevormd. Juist daarom is "Dagen van vreemdelingschap" zo'n mooi boekje.

De bijbelverklaring van Matthew Henry is met recht veelgeprezen. Dat maken deze meditaties nog weer eens duidelijk. Van zichzelf zei hij echter: "Ik ben maar een waterputter, die water ophaalt uit de diepte, en anderen doet drinken uit de fonteinen des levens." Dat er maar veel dorst mag zijn, opdat er geput en gedronken kan worden van het water des levens.

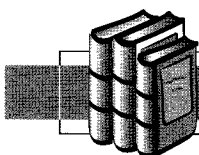
Henry sticht. En Henry is gunnend. Misschien komen we dat allebei wel tekort vandaag de dag.

Lieren,

J. van 't Hul

Ds. G.M. de Leeuw, "Meer dan Salomo is hier; uitg. de Ramshoorn - Goes, ISBN 90-76466-44-0, 166 blz., € 14,95.

Ds. De Leeuw schreef deze meditaties in de tijd dat hij in Barneveld stond. Deze meditaties zijn n.a.v. het kerkelijke jaar geschreven. Zodat het goed is om elke week op volgorde naar de weeknummers een meditatie te lezen. De titel van het boek is in overeenstemming met de inhoud. Het gaat om de meerdere Salomo. Hij behoort altijd in het middelpunt te staan. Er wordt ook duidelijk beschreven hoe Christus in het middelpunt komt te staan. Om een arme ziel bij Hem te brengen. Ds. De Leeuw schrijft over de koningin van Scheba. Deze heidense vorstin komt met raadsels die ze zelf niet kan oplossen. Met zulke onoplosbare raadsels moeten wij zijn bij de meerdere Salomo. Het raadsel van zalig worden, zonder de werken der wet, enkel door het geloof, door Christus, wordt verklaard. Het raadsel wordt niet verklaard buiten de ware schuldontdekking om. Dat de H. Geest ons gaat leren dat er betaald moet worden, hetzij door onszelf of door een Ander. Om eens onvoorwaardelijk aan Gods zijde terecht te mogen komen. Daar wordt het raadsel verklaard uit het dierbare Evangelie. Waar het zo persoonlijk wordt toegepast, dat u heden geboren is de Zaligmaker. Christus, Hij is de meerdere Salomo. Hoe meer de ziel zich mag leren kennen in het licht van Gods deugden, hoe meer Christus waarde krijgt. Ds. De Leeuw vraagt: Is de weg soms diep, het ongeloof sterk, satan machtig in uw leven, vreest u voor een totale ondergang? Kunt u uzelf niet verlossen? Hij zal u op Zijn tijd losmaken. Bemoedigend, het zal nog eenmaal meevallen voor een mens die in alles zichzelf tegenvalt. De waarschuwend stem voor de onbekeerde medereiziger ontbreekt niet. Gedurig wordt er gewezen op de ver-

Boekennieuws

Matthew Henry, "Dagen van vreemdelingschap". Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen; ISBN 90 6140 912 8, blz. 175; € 14,95.

De bijbelverklaring van Matthew Henry is geliefd bij predikant en gemeentelid, wordt geprezen door hoogleraar en leek, door landman en kleine burger. Het nieuwe boekje "Dagen van vreemdelingschap" (52 meditaties over de aartsvaders) maakt de reden van die leesdichtheid opnieuw duidelijk. Matthew Henry is even helder als eenvoudig, even pastoraal als bevindelijk, even bruikbaar als betrouwbaar.

"Dagen van vreemdelingschap" bevat meditaties die genomen zijn uit de bekende bijbelverklaring van Henry. De samensteller ervan, Jan van Reenen, heeft 52 wekelijkse overdenkingen geselecteerd uit het

leven van de aartsvaders. Exegetisch en wetenschappelijk zijn er wellicht verklaringen die meer bieden dan Matthew Henry, maar in de toepassende en persoonlijke toespitsingen zijn er weinig zo verrijkend als hij. Reeds in de derde alinea van de eerste meditatie (over Abrams roeping) zegt hij: "Voor hen die zich in een zondige toestand bevinden, is het van het hoogste belang om er zo spoedig mogelijk uit te komen. Zij die hun zonden verlaten en zich tot God wenden, zullen zelf onuitsprekelijk winnen bij de verandering". Dat legt, hoe dan ook, meer gewicht in de schaal dan wijsgerige overpeinzingen over de namen van de natuurgodjes van het oude Ur. Matthew Henry lijkt vooral bezet te zijn geweest door de vraag: Wat baat het mij nu dat ik dit alles geloof? Wat nut heb ik ervan? Daarom maakt hij voortdurend de toepassing: "Op

gankelijkheid van het leven. Welke begrafenissen wacht u en mij? Niet in de eerste plaats waar en wanneer, het kan al heel spoedig zijn, immers de dood wenkt ieder uur, maar voornamelijk dit: Is ons graf straks een geheiligd graf? Zo enkele indrukken van dit boek. Het is een mooi uitgevoerd boek. Vooral geschikt voor onze oudere mensen in een wat groter lettertype. Van harte aanbevolen. De HEERE mocht het willen gebruiken om de zielenraadsels te leren kennen: mijn ziel doorziet toch uw lot hoe zult gij rechtvaardig verschijnen voor God. Maar ook om gebracht te worden tot de kennis van Christus, Die gezegd heeft: "Meer dan Salomo is hier".

Kootwijkerbroek, ds. G. Beens

H. van Dam, "Calvijn, een trouwe knecht van God"; Den Hertog - Houten; ISBN 90-331-1919-6; 98 blz.; € 6,90.

'Kom, ga mee,' zegt Johannes tegen zijn broertje. 'Grootvader is weg. We pakken de roeiboort en gaan lekker varen.' Ze letten er niet op dat het hard begint te waaien... Zo weet de schrijver H. van Dam de aandacht van onze jongens en meisjes vanaf ongeveer 10 jaar te trekken en op levendige wijze over Johannes Calvijn te vertellen. Gezegend met een goed verstand zien we Johannes op de universiteit in Parijs, waar hij 'Bijbellezer' wordt. Hij ontdekt daar hoe langer hoe meer de grote dwalingen in de roomse kerk. Na veel strijd schenkt de Heere hem licht in de duisternis van zijn ziel. Nu weet hij ook dat hij de Bijbel moet gaan uitleggen aan mensen die zo weinig weten. En dan begint het rusteloze en tegelijk toch zo arbeidzame leven van Johannes Calvijn. Inmiddels staat deze jongeman als ketter bekend. Als er vervolging komt, kan Calvijn nog net op tijd Parijs uitvluchten.

Ver bij de grote stad vandaan schrijft hij nu zijn Institutie. 'In dat boek kunnen de mensen lezen wat nu precies de echte christelijke godsdienst is. Dat wil Calvijn aan de mensen leren.' Zo legt Van Dam op eenvoudige wijze uit wat de grote betekenis van dit standaardwerk is.

Na een zwerfend bestaan komt Calvijn in Geneve terecht. Het is zijn bedoeling om naar Bazel te gaan om verder te schrijven aan de Institutie. Maar de Heere leidt Calvijns leven anders. In Genève vindt de bekende ontmoeting met Farel plaats en Calvijn ervaart de aandrang van Farel als Gods stem, die hij moet gehoorzamen: 'Ik blijf in Geneve, ik gehoorzaam God.' Er gebeuren in deze Zwitserse stad veel zondige dingen, waartegen Calvijn en Farel waarschuwen. Dat levert vijandschap op, zó erg dat beide mannen verbannen worden. In Straatsburg trouwt Calvijn met Idelette van Buren. Daarna komt hij opnieuw in Genève terecht. Hij werkt er ontzaglijk hard. Wie leest wat Calvijn in zijn leven gedaan heeft, komt diep onder de indruk. Hij preekt bijna iedere dag, schrijft boeken en traktaten, geeft raad, ook in brieven, onderwijst jong en oud, geeft les aan predikanten, bezoekt zieken en vluchtelingen. Ondertussen blijven huiselijke zorgen hem niet bespaard. Zowel hun zoontje Jacques als zijn vrouw Idelette overlijden en dat is een zware slag. In 1564 wordt Calvijn ernstig ziek. Tot het laatste toe blijft hij bezig in Gods Koninkrijk. En dan mag de bekende Hervormer rusten van al zijn arbeid. Op 27 mei sterft hij en mag hij eeuwig zijn Koning loven en prijzen. Zo wordt in 98 bladzijden op eenvoudige wijze het leven van Calvijn, de trouwe knecht van God, getekend. Een mooi en leerzaam boekje, waarin prachtige illustraties van Rino Visser te vinden zijn.

Zwijndrecht, A. Teerds-Gertenbach

standelijke handicap worden gehouden. In deze dienst, die om 15.00 uur begint, hoopt ds. W. Silfhout voor te gaan. Hij zal dan spreken over "De heerlijkheid van de verhoogde Christus", n.a.v. Openb. 1:12-16. Iedereen is van harte welkom.

Kampen

D.V. zaterdag **6 mei** zal in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente van Kampen, 2e Ebbingestraat 3, een aangepaste kerkdienst voor mensen met een verstandelijke handicap worden gehouden. In deze dienst, die om 14.30 uur aanvangt, hoopt ds. G. Hoogerland voor te gaan. Iedereen is van harte welkom.

AMBTSDRAGERSCONFERENTIE IN WERKENDAM

Op D.V. maandag **29 mei** zal er een ambtsdragersconferentie in de classis Dordrecht worden gehouden. Ds. M. Golverdingen hoopt dan te spreken over "De plaats van de kerk in een veranderende samenleving". Locatie: Bethelkerk van de Geref. Gemeente te Werkendam, Sigmondstraat 47. Aanvang: 19.30 uur.

VERGADERING PARTICULIERE SYNODE NOORD-WEST

De roepende kerk van Leiderdorp deelt hierbij mede dat de particuliere synode Noord-West op D.V. donderdag **18 mei** in vergadering bijeen hoopt te komen in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente van Lisse, Tulpenstraat 35; aanvang 10.00 uur. Aan de vooravond hiervan op woensdag **17 mei**, zal de preses van de vorige vergadering van de particuliere synode, Ds. J.J. van Ekeveld, voorgaan in een bidstond in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente van Leiderdorp, Hoofdstraat 73. Deze dienst begint om 19.30 uur.

MUTATIES KERKELIJK JAARBOEK

Pag. 70, DEPUTAATSCHAP VOOR DE

EVANGELISATIE IN NEDERLAND EN

BELGIË.

M.i.v. 8 mei is benoemd tot algemeen

secretaris mr. G. Golstein, Laan 1940-1945

nr. 1, 4194 RG Meteren, tel. 0345-576160.

Het kantooradres, tevens correspondentie-

adres is m.i.v. genoemde datum: Deputaat-

schap Evangelisatie, Houttuinlaan 7, 3447

GM Woerden, tel. 0348-489961; fax 0348-

483954, e-mailadres: evang@cbgg.nl.

Eveneens m.i.v. 8 mei zal (i.v.m. overbelas-

ting van de huidige penningmeester) als

penningmeester fungeren: K.H. de Heer,

Lugtigheidstraat 16, 7462 RW Rijssen, tel.

0548-512836.

Tenaamstelling en nummers van de reke-

ningen bij bank en postbank blijven onver-

anderd.

Pag. 106, gemeente APELDOORN

De nieuwe scriba is: M.J. den Haan, Turf-

stekershoeve 101, 7326 DR Apeldoorn, tel.

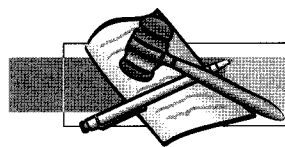
055-5423926.

Pag. 267, gemeente SCHERPENISSE.

De preekbeurten worden geregeld door: N.

Rijstenbil, Scaldisstraat 31, 4694 EP

Scherpenisse, tel. 0166-662883.

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK

Aangenomen:

Naar Fort Macleod:

ds. H.D. den Hollander te Clifton (USA);

Naar Goes: ds. C.J. Meeuse te Apeldoorn.

Beroepen:

Te Aalburg: ds. A.J. Gunst te Nieuwerkerk;

Te Emmeloord:

ds. A. Schreuder te Rijssen-Zuid;

Te Tricht-Geldermalsen:

ds. P. Melis te Veen.

Bedankt:

Voor Berkenwoude, voor Bodegraven en

voor Leiderdorp:

ds. D.W. Tuinier te Terwolde-De Vecht;

Voor Spilkenisse i.c.m. Hoogvliet en

voor Zoetermeer:

ds. J. Driessen te 's-Gravenhage;

Voor Zwijndrecht:

ds. C.J. Meeuse te Apeldoorn.

AANGEPASTE KERKDIENTEN

Capelle a/d IJssel

D.V. zaterdag **13 mei** zal er in het kerkge-

bouw van de Geref. Gemeente te Capelle

a/d IJssel (Middelwatering) een aangepas-

te kerkdienst voor mensen met een ver-

UITZENDDIENST J.H. DE BOER

D.V. dinsdag **9 mei** zal dhr. J.H. de Boer worden uitgezonden als diaconaal consultant en administrateur voor de ZGG in Guinee.

In deze dienst, die gehouden wordt in de Bethaniëkerk van de Geref. Gemeente te 's-Gravenhage, Oude Boomgaardstraat 43 en begint om 19.30 uur, hoopt ds. J. Driessen het Woord te bedienen en ds. W. Harinck de uitzending te verrichten.

Op D.V. vrijdag 12 mei vertrekt dhr. De Boer naar Senegal voor verdere studie van de Franse taal gedurende enkele maanden en reist daarna door naar Guinee om dan te beginnen met zijn werk voor de zending. Wij willen u vragen om het zendingswerk in het algemeen en dhr. De Boer in het bijzonder in uw gebed aan de grote Zender op te dragen.

Kerkenraad Geref. Gemeente 's-Gravenhage

ISRAËLAVOND IN RIJSSSEN

Op D.V. vrijdag **12 mei** wordt er in de aula van de Jacobus Fruytier scholengemeenschap te Rijssen, De Stroekeld 142, een informatie- en bezinningsavond over het werk van het deputaatschap Israël gehouden. Ds. D. de Wit hoopt dan het een en ander te vertellen en te laten zien over het werk onder de Joden in de Oekraïne. Aanvang: 19.30 uur.

JONGERENBIJEENKOMST IN WESTKAPELLE

De commissie jeugdzorg van de classis Middelburg organiseert op D.V. zaterdag **13 mei** een jongerenbijeenkomst in de kerk van de Geref. Gemeente te Westkapelle, Rookstraat 1. Spreker is: ds. M.J. van Gelder met als onderwerp: "De liefde". Aanvang: 19.45 uur.

DISTRICTSAVOND +16 IN TERWOLDE-DE VECHT

Op D.V. zaterdag **13 mei** organiseert district Noord-Oost +16 een districtsavond met als spreker ds. D.W. Tuinier over het thema: "Je moet kiezen!" Locatie: kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Terwolde-De Vecht, Averdvoordseweg 32. Aanvang: 19.30 uur.

VOORLICHTING HBO-OPLEIDING CGO (CGO-E)

Voor geïnteresseerden in de opleiding tot godsdienstleraar, pastoraal werker of voor

een algemene theologische opleiding op hbo-niveau is er D.V. maandag **8 mei** een voorlichtingsavond in gebouw Bèta van het Driestarcollege te Gouda, Ronsseplein 1. Van 19.30-20.30 uur wordt voorlichting gegeven, terwijl er van 20.50-22.00 uur een open les verzorgd wordt over Thomas van Aquino en de christelijke ethiek door dr. R. Seldenrijk.

Op D.V. dinsdag **16 mei** wordt er een voorlichting gegeven uitsluitend voor geïnteresseerden in de opleiding tot docent godsdienst. Deze voorlichting wordt gegeven in het gebouw van de chr. hogeschool Driestar educatief te Gouda van 19.30-21.30 uur.

Voor nadere informatie kunt u zich richten tot de voorlichter dhr. A.W. Burghout, tel. 0167-573118, bur@calvijncollege.nl.

ZANGAVONDEN

Amersfoort en Dordrecht

Ter afsluiting van het 75-jarig jubileum evangelisatie worden er D.V. twee zangavonden gehouden.

Op zaterdag **13 mei** in de Grote Kerk van Apeldoorn en op zaterdag **27 mei** in de Grote Kerk van Dordrecht.

Aanvang: 19.30 uur.

Medewerkenden zijn o.a. Groot samengesteld jongerenkoor, Seba-meisjeskoor en speciaal samengesteld jongerenorkest Intermezzo.

Opening/sluiting: ds. A. Schreuder (Apeldoorn), ds. W.J. Karels (Dordrecht). Leiding: L. Vogelaar.

Spreker: C.W. van Haaften (Apeldoorn), evangelist H.J. van den Boogaart (Dordrecht).

Entree: € 4,-, kinderen t/m 15 jaar € 2,-.

Collecte en verkoop cd voor evangelisatie. Wilt u de kosten van deze avonden sponsoren, zodat de collecte geheel voor de evangelisatie kan worden bestemd? Bel dan: J. van Bale, tel. 0318-552477.

Ede

Op D.V. zaterdag 13 mei zal er een zangavond worden gehouden in de Noorderkerk te Ede. Aanvang: 19.30 uur. Medewerking hieraan verlenen: jeugdkoor "De kleine Harp" en het gemengd koor "Met Hart en Stem" te Veenendaal. Opening en meditatie worden verzorgd door ouderling E. van Veldhuizen. De collecte is t.b.v. de kerkbouw Geref. Gemeente, afd. Ede.

Terneuzen

Op D.V. zaterdag **13 mei** wordt er t.g.v. het 15-jarig bestaan van het jeugdkoor "Benjamin" te Terneuzen een zangavond gehouden in de Goede Herderkerk aldaar. Behalve dit koor verleent ook het chr. gemengd koor "Asaf" uit Goes hieraan medewerking. Dhr. M. Last, voorlichter van het Deputaatschap Bijzondere Noden, hoopt iets te vertellen over en te laten zien van het werk van dit deputaatschap.

Er zal een collecte voor een BN-project gehouden worden. Ouderling Simons hoopt deze avond te openen. Aanvang 19.30 uur.

BOEK DS. A. VERGUNST T.B.V. BOUWFONDS PUTTERSHOEK

De kerkenraad van de Geref. Gemeente van Puttershoek heeft een boek uitgegeven met als titel "De tabernakel Gods bij de mensen". Hierin is opgenomen een achttal preken van ds. A. Vergunst (1926-1981). Een recensie van de hand van ds. J.J. van Eekeveld is in De Saambinder verschenen. Het boek kost € 14,90 excl. verzendkosten. De opbrengst is bestemd voor het bouwfonds van de Geref. Gemeente te Puttershoek. Het boek is te bestellen bij: J. de Weerd, Hazelaarstraat 26, 3297 XK Puttershoek, tel. 078-6762640, e-mail: jdeweerd@klikSAFE.nl of bij M. van der Elst, tel. 078-6763994.

VERZOEK KERKENRAAD Geref. GEMEENTE H.I. AMBACHT

In de gemeenten, ook in de onze, worden we geconfronteerd met de zorgen die in een aantal gezinnen worden gevonden voor wat de opvang van autistische kinderen en jongeren betreft. Het gaat ons nu vooral om die jongeren met een autistische aandoening die overigens een normale begaafdheid hebben. Met name voor de aanpak van deze jongeren op de langere termijn, waarbij gedacht wordt aan vormen van begeleid zelfstandig wonen, zouden ouders het op prijs stellen als zij met elkaar in contact konden komen om zich nader te bezinnen.

Wij willen belangstellenden en belanghebbenden uitnodigen voor een nader te bepalen bijeenkomst waar over de problematiek van gedachten kan worden gewisseld en zo mogelijk kunnen worden genomen.

In eerste instantie denken we aan ouders vanuit onze eigen gemeenten, maar belangstellenden uit onze gereformeerde gezindte zijn eveneens van harte welkom. U kunt schrijven of mailen naar de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te H.I. Ambacht, p/a Van Godewijkstraat 261, 3341 VL te H.I. Ambacht. Het mailadres is: c.bregman@klikSAFE.nl

Kerkenraad Geref. Gemeente H.I. Ambacht

LEDENVERGADERING/CLUBMORGEN HELPENDE HANDEN

De afd. Den Haag van Helpende Handen houdt op D.V. **10 juni** haar jaarvergadering, tevens clubmorgen.

Gaarne nodigen we onze leden, de vrijwilligers, de medewerkers van de Praktische Thuishulpen en andere belangstellenden uit om deze vergadering/clubmorgen bij te wonen. De jaarverslagen liggen voor u ter inzage. Locatie: kerk van de Geref. Gemeente te Den Haag, Oude Boomgaardstraat 43. Aanvang: 9.30 uur.

Opgaven voor deelname aan de broodmaaltijd: schriftelijk bij mw. L. de Jager, Larixlaan 55, 2681 EB Monster of telefonisch bij mw. Démoed, tel. 06-13.84.41.30 of naar mw. L. de Jager, tel. 06-29.51.25.00.

H. Molenaar, voorzitter

ROMMELMARKT TE BOSKOOP

Op D.V. zaterdag 13 mei wordt op het parkeerterrein naast de kerk van de Geref. Gemeente te Boskoop, Mendelweg 20, de jaarlijkse rommelmarkt gehouden. De opbrengst hiervan is bestemd voor de Vereniging "Helpende Handen" en de Stichting Woord en Daad.

Naast de gebruikelijke artikelen die een rommelmarkt typeren, zijn op deze markt o.a. te koop verschillende etenswaren, bloemen en Boskoopse bomen.

Deze markt wordt gehouden van 9.30 tot 16.00 uur. Borden verwijzen u naar de locatie.

VERKOPING MIDDELHARNIS

Op D.V. zaterdag 10 juni, van 10.00 tot 15.00 uur wordt er op het terrein van de chr. scholengemeenschap "Prins Maurits" te Middelharnis een boerenmarkt gehouden. Op deze markt met circa 40 kramen en diverse standswerkers is van alles te koop, o.a. boeken, kleding en etenswaren. De opbrengst is t.b.v. het bouwfonds van de Geref. Gemeente te Middelharnis.

BIJEENKOMSTEN STUDENTENKRINGEN

Alle HBO en WO studenten zijn van harte welkom op onderstaande kringen.

Kring Amsterdam

Thema: Galatenbrief van Luther.

Plaats: bij studenten thuis; aanvang: 18.00 uur met maaltijd.

9 mei, Blokkerstraat 1, Galatenbrief.

8 juni: Rozengracht 231, Galatenbrief.

29 juni: Postjesweg 249, De Wederkomst.

info: jc.jobse@student.vu.nl

Kring Ede-Wageningen

Plaats: Chr. Ger. kerk, Verl. Maanderweg 147, Ede.

Aanvang: 19.45 uur.

Vergaderingen 9 en 23 mei over het thema: "Tussen Pasen en Pinksteren".

info: christel@filternet.nl

Kring Enschede/Rijssen

Plaats: Zuiderkerk, Rijssen.

Aanvang: 18.00 uur maaltijd, 19.30 uur vergadering.

4 mei: Geloof in wetenschap en techniek.

1 juni: Hindoeïsme.

info: Anthonie.Beens@student.fontys.nl

Kring Leiden

Ds. P. Mulder, over De Christelijke vrijheid.

22 mei, wijkgebouw De Goede Herder.

Oude Vest 13, Leiden, aanvang 19.30 uur.

Info: Calvijnkring53@hotmail.com

Kring Rotterdam

Thema: Thomas Boston: De viervoudige staat.

16 mei: over de vierde staat, ds. P. Mulder.

6 juni: ook over de vierde staat, T. Sterk.

Plaats: zaal Ger. Gem. Boezemsingel.

Aanvang: 19.30 uur.

Info: ggkringrotterdam@mail.com

Kring Utrecht

De tijd tussen O.T. en N.T.

27 juni: afsluitende avond met wandeling en Amerikaanse picknick.

Plaats: zaal Ger. Gem., Bergweg 54, Utrecht. Aanvang: 18.00 uur maaltijd.

19-22 mei: weekend met thema: "Dorst, en wie dorst heeft, die kome..."

Info en opgave: ggkringutrecht@mail.com

Kring Zeeland

Plaats Calvijncollege, Goes, aanvang 19.15 uur.

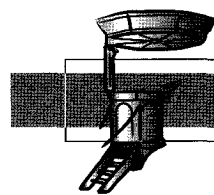
31 mei: De heilige oorlog (Bunyan).

Info: gertjanwisse@kliksafe.nl of 06-11265064.

CONTACTMIDDAG HELPENDE HANDEN (RECTIFICATIE)

D.V. zaterdag 13 mei is er een contactmiddag voor mensen met een lichamelijke handicap in een zaal van de kerk van de Geref. Gemeente te Middelburg-Z., Schoutstraat 1.

Ds. G.J.N. Moens hoopt dan te spreken n.a.v. het gebed in het doopformulier. Belangstellenden zijn van harte welkom. Aanvang 14.30 uur.

Predikbeurten

ZONDAG 7 MEI 2006

Aalst 14.30 uur ds. Melis; Alblasterdam (in Havenkerk, Wilgenplein) 12.00 uur ds. B. van der Heiden en 18.30 uur ds. W.J. Karels; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Meeuse; Arnhem 17.00 uur ds. Van Ekeveld; Barendrecht (in CGK; Voordijk 252) 13.30 en 19.00 uur ds. Terlouw; Beekbergen 15.00 uur ds. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 15.00 uur ds. W. Harinck; Bodegraven 16.00 uur ds. Visscher; Borssele 9.30 en 18.00 uur ds. Boogaard; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. Golverdingen; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Delft 15.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Deventer 14.30 uur ds. Meeuse; Doetinchem 18.30 uur stud. Joosse; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 12.00 en 19.00 uur stud. Heijkamp; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Vermeij; Emmeloord 18.30 uur ds. Kattenberg; Enter 15.00 uur ds. De Wit; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. Hakvoort; Goes 18.00 uur ds. Moens; Gorinchem 14.30 uur ds. M. Karens; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; Goudswaard 14.30 uur ds. Van Krimpen;

's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder (kerkgebouw Spoorstraat) 9.30 en 18.00 uur ds. Schipper en 14.00 uur leesdienst; 's-Gravenzande 9.30 en 15.30 uur ds. C. Harinck; Groningen 15.30 uur ds. Hoogerland; Hardinxveld-Giessendam 9.30 uur ds. W.J. Karels en 18.00 uur ds. B. van der Heiden; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 uur ds. Terlouw; Herkingen 10.00 en 18.00 uur ds. P. Blok; Hilversum 19.00 uur ds. Schot; Houten 11.00 en 17.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Tanis; Kamperland 14.30 uur ds. Schipper; Kapelle-Biezeling 9.30 en 18.00 uur ds. Baan en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Beens; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. Verschuure en 14.00 uur leesdienst; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Leerdam 10.00 en 18.00 uur ds. Visscher; Lelystad 9.30 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Neele; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. Moens; Melissant 14.30 uur ds. Van Manen; Middelburg-Centrum 9.30, 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Van Gelder en 14.00 uur leesdienst; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. Van Manen; Mijdrecht 10.00 en 19.00 uur stud. De Waard; Moerkapelle 19.00 uur ds. Clements (doventolk); Naaldwijk 19.00 uur ds. Driessen; Nieuwer ter Aa

15.30 uur stud. De Waard; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nisse 14.00 uur ds. Verweij; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur (H.D.) ds. Schot; Oostburg 10.00 en 15.30 uur ds. De Heer; Oostkapelle 15.00 uur ds. Baan; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. G. Pater; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen; Oudemirdum 9.30 en 19.00 uur ds. J. Karels; Poortugaal 9.30 uur ds. Baaijens; Poortvliet 14.30 uur ds. De Jongste; Rhenen 10.00 en 17.30 uur ds. Veenendaal; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. Mijnders; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur ds. De Wit; Rotterdam-Centrum 18.30 uur stud. Van Belzen; Rotterdam-IJsselmonde 19.00 uur ds. Silfhout; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dijk en 14.00 uur leesdienst; Soest 9.30 uur ds. Kleppe en 18.00 uur ds. Tuinier; Stolwijk 10.00 uur ds. Paul en 19.00 uur ds. Golverdingen; Terneuzen 18.00 uur ds. De Heer; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. Tuinier; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. Bakker; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 uur stud. Heijkamp en 15.00 uur ds. F. Mulder; Vlaardingen 10.00 en 16.00 uur stud. Van Belzen; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 (H.D.) en 18.00 uur ds. M. Karens; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Yerseke 9.30 en 18.00 (H.D.) uur ds. Verweij en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Zwijndrecht 19.00 uur ds. P. Mulder.

DINSDAG 9 MEI 2006

Aalburg 19.30 uur ds. Gunst; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. Silfhout; Dirksland 19.30 uur stud. De Waard; Genemuiden 19.30 uur ds. Melis (voor de zending); Hoogvliet 19.45 uur ds. B. van der Heiden; Kruiningen 19.30 uur ds. Schipper; Leerdam 19.30 uur ds. Van Dieren; Moerkapelle 19.30 uur ds. Schreuder; Naaldwijk 19.45 uur ds. Van Gelder; Ooltgensplaat 19.30 uur ds. Beens; Poederoyen 19.30 uur ds. Mouw; Zwijndrecht 19.30 uur ds. Van Eckeveld.

WOENSDAG 10 MEI 2006

Berkenwoude 19.30 uur ds. Meeuse; Delft 19.30 uur ds. Mondria; Dinteloord 19.30 uur ds. Verweij; Hilversum 19.45 uur ds. Tanis; Hoogeveen 19.30 uur ds. Hoogerland; Nieuw Beijerland 19.30 uur ds. Van Aalst (bidstond Particuliere Synode); Ouddorp 19.30 uur ds. Van Manen; Poortvliet 19.30 uur stud. Heijkamp; Sint Annaland 19.30 uur stud. Van Belzen; Spijkenisse 19.45 uur ds.

BEGRAFENISVERZORGING KINA

010-458 31 12

voor Rotterdam, Krimpenerwaard, Gouda e.o.

D.W. Schipper 010-4506626 | Kooijman 0182-583932

Veenendaal; Utrecht 20.00 uur ds. Baan; Veenendaal 14.00 uur (huw. bev.) ds. F. Mulder en 19.30 uur ds. Bakker; Vlaardingen 19.30 uur ds. Kleppe.

DONDERDAG 11 MEI 2006

Andijk 19.30 uur ds. Mondria; Brakel 19.30 uur stud. Joosse; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 19.45 uur ds. Schreuder (voor Evangelisatie); 's-Gravenzande 19.45 uur ds. Paul; Hendrik-Ido-Ambacht 19.45 uur ds. Driessen; Kapelle-Biezeling 19.45 uur ds. Baan (bijbellezing); Kootwijkerbroek 13.45 uur ds. Beens (huw.bev.); Krabbendijke 14.30 uur ds. J. de Pater (huw.bev.); Melissant 19.30 uur ds. De Jongste; Moerkapelle 14.00 uur ds. Clements (huw. bev.); Nieuwer ter Aa 19.45 uur ds. Terlouw; Nijkerk 19.30 uur ds. Van Dieren; Poortugaal 19.30 uur ds. F. Mulder; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. Schot; Soest 14.00 uur ds. Visscher (huw.bev.); Westzaan 19.30 uur ds. L. Blok; Zeist 19.30 uur stud. De Waard (voor de zending).

VRIJDAG 12 MEI 2006

Klaaswaal 14.45 uur ds. Van Aalst (huw. bev.); Krabbendijke 13.30 uur ds. Verschuure (huw.bev.); Nieuwdorp 14.30 uur ds. Moens (huw.bev.); Yerseke 14.15 uur ds. Verweij (huw.bev.).

ZATERDAG 13 MEI 2006

Middelburg-Centrum 15.00 uur ds. De Heer (aangepaste kerkdienst).

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Evangelist G. Baan; kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; diensten iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; kerkgebouw Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Samenkomsten iedere zondag 10.30 en 17.00 uur. Ook voor u staat de deur van onze evangelisatiepost open. U bent hartelijk welkom op dinsdag tot en met zaterdag tussen 10.00 uur en 16.00 uur.

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-I te Emmen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist S. de Visser; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c; diensten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Merksem:

Evangelist A. van Setten; Prot. Kerk, Oude Barreellei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Evangelist H.J. van den Boogaart; kerkgebouw Offenbachstraat 105-107. Diensten iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur. U bent hartelijk welkom in de BIJBELwinkel van dinsdag t/m zaterdag, tussen 10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

Advertenties

Te huur: Mooie vakantiebungalow in **ZOUTELANDE**, dicht bij strand.

V.v. wasmachine en droger, c.v., fietsen etc. Nog vrij voor week 25 en na week 35, mei- en herfstvakantie bezet. Voor- en naseizoen 55+ korting. Tel. 0118-581664

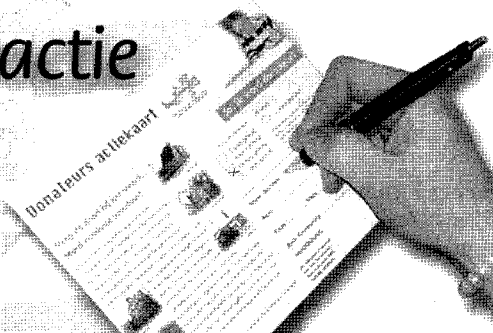
Ameland-Terschelling of Bakkeveen (bij Drachten) t.h. chalets/stacars.

Huur niet duur! v.a. € 20,- p.d. / 125,- p.w. Uitknippen?/boeken bel 0512-516096 of zie www.vdsluisvakanties.nl

Deputaatschap voor Evangelisatie Geref. Gemeenten

Zeelandactie

Alle Zeeuwse evangelisatiecommissies en -contactpersonen zijn onlangs geïnformeerd over onze speciale Zeelandactie. We hopen op zoveel mogelijk ondersteuning van de Zeeuwen. Doet uw gemeente al mee?

Israëltreizen

8-dagen vanaf € 945,- p.p.

D.V. in 2006 hopen we weer een aantal reizen te organiseren naar Israël. Deze reizen voeren u naar de bekende bijbelse plaatsen met Jeruzalem als hoogtepunt.

30+-reis, vertrek D.V.12 juli
Jongerenreis,
vertrek D.V. 9 augustus
Alle leeftijdenreis,
vertrek D.V. 6 september

Wij proberen tijdens onze reizen ook, in samenwerking met het Deputaatschap voor Israël van de Gereformeerde Gemeenten, aandacht te schenken aan de Messiasbelijdende Joden.

0548-514188 / www.kreijkes.nl

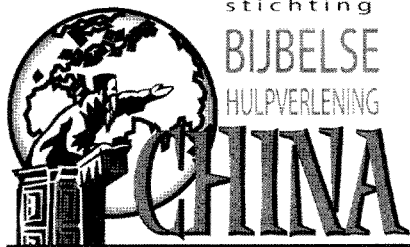
Reizen / Hotels / Pensions / Vakantiewoningen

Kreijkes Vakantie Idee

Steun Chinezen met christelijk onderwijs

Veel arme Chinezen moeten het noodzakelijke onderwijs ontberen. Zij hebben geen toekomst. **Help ons** om hen **christelijk onderwijs** te geven. Uw gift is voor hen van **levensbelang**.

**Stort uw gift op bankrekening
3473.76.029** te Nunspeet.

**Vertaal-,
onderwijs-,
opleidings-
en water-
projecten**

BEERTS HERENKLEDING
VOORHEEN: BOEDER SCHERPENZEEL

Ambtskleding
Kostuums: 2- en 3-delig zwart - grijs - e.a.
Trouwkostuums - Jacquets - Pantalons
Streepantelons - Overhemden
Stropdassen - Sokken - Overjassen
Hoeden - Schoenen

Winkel: Dorpsstraat 229, Scherpenzeel
Telefoon 033-2778899 b.g.g: 06-30189592

OPENINGSTIJDEN: MA. GESLOTEN,
DI T/M DD 9-18 UUR,
VR 9-21 UUR EN ZA 9-17 UUR.
OP AFSpraak MOGELIJK

De **REHOBOTH CHRISTIAN SCHOOL** in Norwich, Ontario, Canada, heeft vacatures voor het komende schooljaar, 2006-2007, zowel in de basisschool als in de klassen van het voortgezet onderwijs (High School).

Wij zoeken

leerkrachten en PABO studenten

die geïnteresseerd zijn om in het Engels les te geven in onze Christelijke school, uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Norwich.

Voor verdere informatie wordt u vriendelijk verzocht contact op te nemen met de directeur van de school, dhr. John Heikoop. U kunt hem bereiken per telefoon 001-519-863-2403 (school) of 001-519-863-3088 (privé), per fax 001-519-863-3984, of per email john@heikoop.net.

Sollicitaties kunnen worden verzonden naar de secretaris van het schoolbestuur, Mr. Corney Van Wyk, R.R. 1, Salford, ON NOJ 1 WO, of per fax: 001 519-485-1258.

HARKES
Begravenissen
Persoonlijke zorg voor
uw begravenis

Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop
Telefoon (0172) 21 21 22

Begravenisverzorgers:
D. Harkes en J.F. van Staveren

Wij verzorgen alleen begravenissen - Dag en nacht bereikbaar

Voor een zorgzame begeleiding

VERBODEN
gratis onderneming

Telefoon: Amersfoort, Nijkerk
Hoewelaken
G.C. van Haaren
06 5590 7879

Stationsweg 411
3925 CD Scherpenzeel
Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

Begrafenisonderneming
Brouwer

**Voor een verantwoorde
en stijlvolle begrafenis**

- * mogelijkheid voor thuis opbaren
- * eigen rouwvervoer
- * kist wordt schoudergedragen
- * gratis laatste wens boekje

R.C. Brouwer Bentincklaan 1a, Leersum
tel. 0343-461880 b.g.g. 06-51504726

- Amerongen - Amersfoort - Doorn - Elst -
- Langbroek - Leersum - Maarn - Maarsbergen -
- Rhenen - Woerden - Woudenberg -

Voor een paar dagen of langer gezelligheid en sfeer, Pension „De Peel”, gelegen in de mooie Betuwe, waar het gewoon goed is. Familie Knuivers, Boveneindsestraat 14, 4041 EJ Kesteren. Tel. 0488-481687.

**CHR. BEGRAFENISONDERNEMING
G. WEGENAAR**

Regentesselaan 43 Tel.: (0318) 52 66 41
3905 GT Veenendaal Fax: (0318) 55 42 04

Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ
Horssen bv

DORPSSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statenbijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)
Theologische werken - Dagboeken
Bijbel- en Catechismusverklaringen
Leesboeken voor jong en oud
Voordeelaanbiedingen
Tweedehands en Antiquarisch
Psalm- en Muziekboeken
Bladmuziek (noten en klavarskribo)
CD's en Musicassettes
Boeken- en CD-bonnen
Wens- en Gelegenheidskaarten

JOHANNUS - CONTENT - DOMUS

ma gesloten
di - vr 09.00 - 12.00 / 13.30 - 17.30
vr avond 18.30 - 21.00
za 09.30 - 12.00 / 13.30 - 17.00
ruime collectie bladmuziek (ook klavier) en CD's

**ORGELCENTRUM
ANDANTE**

A. van Ostadelaan 35
3904 TJ Veenendaal

Tel: 0318 - 505063
Fax: 0318 - 505851

Info@andanteorgels.nl
www.andanteorgels.nl

DE SPECIALIST IN HUISKAMER- EN KERKORGELS

Te huur **Elspeet** vak. huisje, 4-pers.
Nog vrij vóór wk 29 en ná wk 33
€ 200,- p.w. Tel. 0318-456768

Zorg dichtbij

Rotterdam Gouda Veenendaal
Zwijndrecht Gorinchem
Goes Actief in uw regio!

Waar u ook woont,
Agathos brengt zorg dichtbij:

- Huishoudelijke verzorging
- Persoonlijke verzorging
- Verpleging
- Psychosociale zorg

Bel de Zorglijn (010) 264 07 77 en u krijgt uw rayoncoördinator aan de lijn. Agathos stelt zelf indicaties voor veel zorgvragen. Kunnen we geen indicatie stellen? Dan begeleiden we u bij de CIZ-aanvraag. U ziet, ook indicatiestelling is onze zorg!

Agathos
THUISZORG
T 010 264 07 77 | www.agathos-thuiszorg.nl
Zorg met een eigen kleur

Begrafenisverzorging "Honestum"
0180 - 628908 (dag en nacht)
L. Melleste-Verveer en D.D.E. Melleste
Voor Rotterdam - Barendrecht - Ridderkerk
H.I. Ambacht - Zwijndrecht - Dordrecht e.o.

Te huur, leuk vakantiehuysje, 2-pers., dicht bij bos en centrum in **Barneveld**.
€ 130,- p.w. Tel. 0342-414019 of 06-30609715.

**Waardige en
stijlvolle verzorging**
van begrafenissen met aandacht voor persoonlijke wensen. In alle rust, vrouwelijk en met bescheidenheid.

- opbaren met kistkoeling bij u thuis of in een voor u bekende aula
- dag en nacht bereikbaar en overal te ontbieden
- wij verzorgen alleen begrafenissen
- laatste verzorging van de overledene door een gediplomeerd verpleegster

Begrafenisverzorger:
• H. de Jongh • P.H. van der Leer • E. Treur

Begrafenisonderneming de Jongh
Hardinxveld-Giessendam:
Reepijzer 5, Tel. (0184) 61 11 54
Waardenburg:
Kerkstraat 15a, Tel. (0418) 65 20 39
Zeist:
Van Reenenweg 171, Tel. (030) 69 24 258

**SGZ ZH Palliatieve zorg
zorgcentrum Beth-San**

Hoogwaardige zorg verleend aan ongeneeslijk zieken in een huiselijke omgeving.

Zorgcentrum Beth-San, Kerkplein 1
te Moerkapelle, tel. 079-593 18 40.

Te huur **omg. Fort Macleod**, Alberta, Can. Ruime vak. woning met prachtig uitzicht op de Rocky Mountains.
Voor inf. bel 0014035532239

Gehandicapten - vakantie - accommodaties

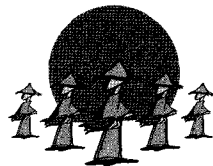

De Noorderhoeve
gehandicapten accommodaties

2 Luxe vakantiewoningen
7 en 8 persoons, compleet met:
hoog/laag bedden,
douche-brancard en tillift.
Tevens voorzien van vaatwasser,
magnetron, wasmachine en
wasdroger.
Beschikbaar vanaf 1 juli 2006.

Bel voor meer informatie
of reserveer via
telefoon 0222 31 89 06
Harkebuurt 5-15 Oosterend - Texel

Nieuw op Texel

Stichting China

Veenendaal

Kinderellende in China

"Wij hebben geen huis.
Ik leef op een vuilnisbelt!
Krijg ik eten
en een kinderbijbel?"

giro 320666

Info/secretariaat:

Postbus 1150 • 3900 BD Veenendaal

e-mail info@stichtingchina.nl

Giro 320666 t.n.v. Stichting China

www.stichtingchina.nl

tel. 0318-510320

NatuursteenHuis

vakmensen vertalen uw wensen

- **Marmer, graniet en hardsteen**
(voor binnen & buiten)
- **Grafmonumenten**
- **Vakkundig advies**

Goes tel (0113) 216555

Middelburg tel (0118) 612579

ook voor leveringen buiten Zeeland

begrafenisverzorging

T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen, Rotterdam, Gouda, den Haag en omstreken.

Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst uitvaartcentrum of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13

3131 ES Vlaardingen

Tel. 010 - 4600509

AAGTEKERKE

Jhr. W. Versluissschool

reformatrische school voor basisonderwijs

De Jhr. W. Versluissschool in Aagtekerke is een reformatrische school en wordt bezocht door ongeveer 230 leerlingen. De leerlingen komen voornamelijk uit Aagtekerke en Westkapelle.

Het team bestaat uit 20 personen, die fulltime of parttime aan de school verbonden zijn. Er is een goede sfeer onder elkaar.

In de groepen proberen we gedifferentieerd onderwijs aan te bieden en zelfstandig leren te bevorderen. Momenteel zijn we bezig om ontwikkelingsgericht onderwijs in te voeren.

De eenheid tussen het gezin, de school en de kerk willen we bewaken en voortdurend aandacht geven.

Het bestuur van de Jonkheer Willem Versluissschool vraagt een

GROEPSLEERKRACHT

Het betreft een volledige betrekking in groep 4, met ingang van D.V. 14 augustus 2006. Graag nodigen wij zowel ervaren leerkrachten als Pabo-studenten uit om op deze vacature te reageren.

Wij zoeken iemand die op een *bewogen en betrokken* manier met de kinderen omgaat. Het is belangrijk dat onze kinderen onderwijs ontvangen in een veilig pedagogisch klimaat. Wij verwachten verder dat de *nieuwe leerkracht zich enthousiast en energiek* zal inzetten en in staat is om kwalitatief goed onderwijs te realiseren. Het blijvend investeren in jezelf en in de school is belangrijk.

Van een sollicitant wordt verwacht dat deze Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid van harte onderschrijft en dit in leer en leven laat blijken. Gezien de context van de school gaat onze voorkeur uit naar iemand die (doop)lid is van de Gereformeerde Gemeenten.

Meer informatie over de functie wordt graag verstrekt door de directeur, dhr. A.J. van der Maas, tel. 0118 - 58 63 43 / 06 - 22 55 41 98. Schriftelijke sollicitaties voorzien van referenties kunnen tot uiterlijk D.V. 10 mei 2006 gestuurd worden aan de secretaris van het schoolbestuur, dhr. J. Maljaars, Prelaatweg 50, 4363 NH Aagtekerke. De VGS-sollicitatiecode is van toepassing.

Kliksafe... veilig voor uw gezin. En nog besparen ook!

Kliksafe-ADSL

Snel. En met het beste filter. Keuze uit het:

Plus-filter: alleen toegang tot tienduizenden gescreende sites. Een beter filter is er niet!

Pro-filter: twee filters in één. Uw kinderen gebruiken het Plus-filter; zelf maakt u gebruik van een filter dat toegang geeft tot alles op internet, uitgezonderd de sites die onacceptabel zijn. Het is niet waterdicht; wel zo verantwoord mogelijk.

Bij Kliksafe geen stuntprijzen; wel altijd een all-inprijs. Geen verrassingen achteraf! Kijk op www.kliksafe.nl/adsl.

Digitale telefonie

Wilt u 30 tot 50% procent goedkoper bellen? Kies naast ADSL voor een digitaal telefonieabonnement. *Voordelen:* geen vaste abonnementskosten; lage gesprekstarieven; onderling gratis bellen; uw Basis-abonnement bij KPN kunt u omzetten naar Budget. U bespaart daarmee direct € 100,- per jaar! Voor meer info: www.kliksafe.nl/digtel.

Klikwereld

Neutrale spelletjessites zijn er niet op internet. Daarom is er Klikwereld. Voor kinderen tot en met 12 jaar. Met honderden verantwoorde spelletjes. En spreekbeurtmateriaal. En nog veel meer. Niet alleen leuk; ook leerzaam. Probeer het een week. Vrijblijvend! Ga naar www.klikwereld.nl.

Wilt u liever telefonische informatie? Bel tijdens kantooruren (0341) 27 49 99. Wij staan u graag te woord!